

Innst. 321 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:115 S (2009–2010)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll, Christian Tybring-Gjedde, Peter N. Myhre, Per Arne Olsen og Oskar Jarle Grimstad om å vurdere Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle

Til Stortinget

Sammendrag

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge sak om Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Rune Henriksen, Marianne Marthinsen, Torstein Rudihagen, Tor-Arne Strøm og Eirin Kristin Sund, fra Fremskrittspartiet, Oskar Jarle Grimstad, Henning Skumsvoll og Ketil Solvik-Olsen, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bjørn Lødemel og Siri A. Meling, fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, fra Senterpartiet, lederen Erling Sande, og fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll, Christian Tybring-Gjedde, Peter N. Myhre, Per Arne Olsen og Oskar Jarle Grimstad om å vurdere Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle.

Komiteen viser til brev fra statsråd Erik Solheim, datert 12. mai 2010, som er vedlagt, og hvor statsråden viser til Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle. Riksantikvaren er Miljøverndepartementets fagdirektorat på kulturminnefeltet og er som alle andre direktorater innenfor den norske statsforvaltningen, underlagt politisk styring.

Komiteen viser til at Riksantikvaren er gitt i ansvar å ta vare på nasjonale kulturminneverdier. Gjennom Lov om kulturminner har Riksantikvaren bl.a. myndighet til å frede bygninger og anlegg. Disse fredningsvedtakene og andre vedtak etter kulturminneloven følger forvaltningslovens regler om varsling, begrunnelse og klageadgang. Alle vedtak kan etter dette klages inn for Miljøverndepartementet, som er overordnet Riksantikvaren.

Komiteen viser videre til at Riksantikvaren etter plan- og bygningsloven har rett og plikt til medvirkning innenfor sitt ansvarsområde. Riksantikvaren har også innsigelsesrett når det gjelder kommunenes arealplaner. Dersom kommunen og Riksantikvaren ikke kommer til enighet, må saken bringes inn for departementet som fatter den endelige avgjørelsen. Dvs. at det er gitt klageadgang som sikrer at endelig beslutning i plansaker fattes på departementsnivå i konfliktsaker.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til Riksantikvaren og andre overordnede organer som har innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven. Disse medlemmer mener for eksempel Riksantikvaren burde være mye mer restriktiv i utøvelsen av sine rettigheter gjennom protester overfor lokaldemokratiet. Sektororganer får lett en skjevhet mot sine virkeområder uten å vurdere helheten i saken – som de kommunale politikere alltid må gjøre.

Beriktinget

Disse medlemmer er svært opptatt av at lokaldemokratiet skal styrkes. Når kommunale vedtak fattes, gjerne enstemmig, så representerer disse vedtak også kommunens innbyggere. Innsigelser som medfører store endringer i planer og prosjekter, gjør at respekten for overordnede sektormyndigheter stadig minker, og interessen for lokalpolitikk blir lidende.

Disse medlemmer viser til Miljøverndepartementets veileder for innsigelser. I «Innsigelse i plansaker» står det bl.a. følgende:

«Innsigelsen kan innholdsmessig gå på realiteten i planen eller på formelle forhold, for eksempel utformingen av en planbestemmelse, lovligheten av en beskrevet arealbrukskategori, eller på selve saksbehandlingen, når et spørsmål ikke er ferdig utredet og avgjørelsen derfor bør utsettes.»

Disse medlemmer har merket seg at i flere saker etter plan- og bygningsloven har Riksantikvaren reist innsigelser mot planene. Her nevnes Riksantikvarens inngripen i byutviklingsplanen for Bjørvika og bygging av rådhus i Tønsberg. I denne forbindelse vil det også være naturlig å nevne Riksantikvarens innsigelse på generelt grunnlag til reguleringsplan for Bygdøy natur- og folkepark, og forholdet til den midlertidige ridehallen. Disse medlemmer mener at Riksantikvarens innsigelse mot Bygdøy natur- og folkepark er fattet på et altfor generelt grunnlag, og burde ved påklaging til Miljøverndepartementet bli endret.

Disse medlemmer vil begrense den statlige forvaltningens muligheter til å overstyre demokratisk fattede lokale vedtak. Dette gjelder også Riksantikvaren. Disse medlemmer mener at det er behov for reformer i den statlige miljø- og arealforvaltningen med tanke på å skape en bedre balanse mellom statlige og lokale myndigheter, og der hensynet til enkeltpersoner og lokalsamfunn ivaretas bedre enn i dag.

Disse medlemmer mener at lokal selvbestemmelse sikrer nærhet til beslutningene, medbestemmelse for innbyggerne og et levende demokrati. Kommunene skal derfor etter disse medlemmers mening ha en mer sentral rolle i lokal sam-

funnsutvikling. Disse medlemmer vil derfor styrke det lokale selvstyret.

Disse medlemmer mener statens bruk av innsigelse må begrenses til der det er absolutt nødvendig av hensyn til overordnede nasjonale hensyn.

Disse medlemmer tar opp forslaget fremsatt i Dokument 8:115 S (2009–2010).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil videre påpeke at representantforslaget i Dokument 8:115 S (2009–2010) er fremmet for å lede oppmerksomheten mot å styrke det lokale selvstyret av areal- og planarbeid i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til behandlingen av plan- og bygningsloven, jf. Innst. O. nr. 57 (2007–2008), der Høyre foreslo å begrense statlige myndigheters muligheter til å fremme innsigelse til forslag til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan til saker der planforslaget er i strid med bestemmelser i lov, forskrift, overordnet plan eller nasjonale mål vedtatt av Stortinget.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Stortinget ber regjeringen fremlegge sak om Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:115 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll, Christian Tybring-Gjedde, Peter N. Myhre, Per Arne Olsen og Oskar Jarle Grimstad om å vurdere Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle – bifalles ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 3. juni 2010

Erling Sande

leder

Eirin Kristin Sund

ordfører

Vedlegg**Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til energi- og miljøkomiteen,
datert 12. mai 2010****Vedrørende Representantforslag 115 S (2009-2010)**

Stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Henning Skumsvoll, Christian Tybring-Gjedde, Peter N. Myhre, Per Arne Olsen og Oskar Jarle Grimstad har fremmet forslag om at Stortinget skal be regjeringen fremlegge sak om Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle. Forslagsstillerne hevder Riksantikvaren er gitt myndighet til å overprøve politisk demokratisk fattede vedtak på kommunal- og fylkesplan uten at det finnes overprøvingsmuligheter.

I begrunnelsen for forslaget vises det til konkrete saker hvor Riksantikvaren har utøvet rollen som statlig sektormyndighet for kulturminnevern. Disse er Bjørvika i Oslo og rådhuset i Tønsberg. I begge dreier det seg bl.a. om bruk av virkemiddelet innsigelse til reguleringsplaner. Forslagsstillerne kommer med en rekke påstander om Riksantikvarens rolle som formelt sett er direkte gale. Dette gjelder bl.a. at Riksantikvaren har vetorett i forhold til politisk vedtatte arealplaner og at Riksantikvarens vedtak ikke er gjenstand for klage og overprøving.

Riksantikvaren er gitt i ansvar å ta vare på nasjonale kulturminneverdier. Dette er et tungt samfunnsansvar som utøves gjennom forvaltningen av lovverk vedtatt av Stortinget. Gjennom Lov om kulturminner har Riksantikvaren bl.a. myndighet til å frede bygninger og anlegg. Disse fredningsvedtakene og andre vedtak etter kulturminneloven følger forvaltningslovens regler om varsling, begrunnelse og klageadgang. Alle vedtak kan etter dette klages inn for Miljøverndepartementet som er overordnet Riksantikvaren.

Tilsvarende har Riksantikvaren etter Plan- og bygningsloven rett og plikt til medvirkning innenfor sitt ansvarsområde. Riksantikvaren har også innsigelsesrett i forhold til kommunenes arealplaner. Det medfører ikke riktighet at Riksantikvaren gjennom dette virkemiddelet kan overprøve og sette til side kommunale planvedtak. Dersom kommunen og

Riksantikvaren ikke kommer til enighet, må saken bringes inn for departementet som fatter den endelige avgjørelsen.

Forslagsstillerne viser til forholdene i de andre nordiske landene og hevder at Riksantikvaren i Norge sammenlignet med disse er gitt en mye sterkere rolle. De ordningene som beskrives for Sverige, Danmark og Finland avviker ikke prinsipielt fra det som gjelder i Norge. Også i disse landene har fagmyndigheten virkemidler som skal sikre en forsvarlig vurdering og forvaltning av nasjonalt viktige kulturhistoriske verdier. På samme måte som i Norge er det etablert ordninger med klageadgang og som sikrer at endelig beslutning i plansaker fattes på departementsnivå i konfliktsaker.

Riksantikvaren er Miljøverndepartementets fagdirektorat på kulturminnefeltet og er som alle andre direktorater innefor den norske statsforvaltningen underlagt politisk styring. Det tilligger imidlertid direktoratsrollen og foreta selvstendige faglige vurderinger i sin myndighetsutøvelse og sin rådgivning. Gode og effektive virkemidler er nødvendige for å ivareta nasjonale verdier og gjennomføre nasjonal politikk. Det ligger i sakens natur at det da kan oppstå konflikt med lokale interesser. Den politiske styringen og de demokratiske spillereglene er sikret gjennom at den enkelte sektormyndighet ikke har vetorett ved eventuell konflikt, men at avgjørelsen løftes oppover i forvaltningssystemet.

Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å hevde at Riksantikvaren er tillagt myndighet eller roller som avviker fra det som normalt tilligger et fagdirektorat og jeg kan heller ikke se at det er grunnlag for å hevde at Riksantikvaren har opptrådt eller utøvd sin myndighet i strid med de demokratiske spillereglene som er vedtatt av Stortinget.

Min anbefaling er etter dette at forslaget om å fremlegge sak om Riksantikvarens mandat, fullmakter og rolle må avvises.

